

YTTRANDE

Datum: 2025-04-22

Diarienummer: BUN2025.0378-8

Handläggare: Annica Henrysson

Remissyttrande SOU 2024:74 Fler vägar till arbetslivet

Sammanfattning

Skövde kommun har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet SOU 2024:74 Fler vägar till arbetslivet och lämnar härigenom följande synpunkter.

Remissvaret är utan hänsyn taget till utredningen *Ett likvärdigt betygssystem* (SOU 2025:18).

Resursfördelning: Implementeringen av nya utbildningar och program kommer att kräva betydande resurser, både ekonomiskt och personellt. Kostnaderna för införandet av yrkesutbildning på 1 900 poäng samt förändringarna på Introduktionsprogrammen anser vi vara betydande. Att erbjuda en ny yrkesutbildning skulle innebära ökade lokalkostnader, svårigheter att rekrytera behöriga yrkeslärare och behov av mer maskiner och materiell utrustning att bedriva två yrkesutbildningar parallellt.

APL platser: Redan i dag finns en stor utmaning kring APL-platser inom vissa yrkesområden och Skövde kommun bedömer att det genom förslaget kommer behövas än fler platser samt en förbättrad dialog med arbetslivet, där mottagarkompetensen kan behöva stärkas.

Kompetensutveckling: Lärare och annan skolpersonal behöver utbildas för att kunna hantera de nya utbildningskraven och stödja eleverna på bästa sätt. Yrkesprogrammen på 1 900 poäng samt införandet av individuellt förberedelseprogram (IMF) ställer krav på nya arbetssätt och kunskap i bemötande av en ny elevgrupp. Även i arbetslivet kommer mottagarkompetensen att ställas inför nya utmaningar då elevernas förutsättningar kommer att skilja sig mot elever från yrkesprogrammen på 2 700/2 800 poäng.

Elevstöd: Det kan vara en utmaning att säkerställa att alla elever, får det stöd de behöver för att klara de nya utbildningarna. För att eleverna ska klara utbildningen krävs högre lärartäthet och fler speciallärare

och/eller specialpedagoger. Studie- och yrkesvägledningen kommer att bli än mer betydelsefull för att vägleda eleverna i valet till gymnasiet. För att stödja elever som har svag studiemotivation och skolmisslyckanden i bagaget kommer elevhälsans kompetenser att vara efterfrågade i en större omfattning än i dagsläget. Elevernas förutsättningar kommer att vara differentierade och grupperna kommer att vara heterogena.

Etablering på arbetsmarknaden: Att yrkesprogrammen får ett krav på 12 godkända betyg kan leda till att statusen på yrkesprogrammen (2700/2800 p) höjs och att utbildningarna får ett ökat förtroende av branscherna. En farhåga är att elever som gått yrkesprogram på 1900 poäng inte kommer att ha de teoretiska kunskaper som vissa branscher efterfrågar. Utredningen tenderar att underskatta flera branschers språkliga krav och krav på matematiska färdigheter.

Allmänna synpunkter på utredarens förslag

Förslag om yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

Utredningens förslag

Förslaget om nya valbara yrkesutbildningar som omfattar 1 900 poäng har en tydlig praktisk inriktning som underlättar etablering på arbetsmarknaden. Utredningen föreslår att utbildningarna även ska innehålla ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik. Omfattningen av dessa ämnen ska vara betydligt mindre än på dagens yrkesprogram.

De nya yrkesprogrammen ska i första hand rikta sig till elever som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng. Elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska dock kunna byta till ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng om de har särskilda skäl i form av studiesvårigheter.

Innehållet i de nya yrkesprogrammen motsvarar studietakten för två års heltidsstudier på dagens yrkesprogram. Utbildningarna ska dock i normalfallet genomföras på tre år men kan under vissa omständigheter även genomföras på kortare eller längre tid. De nya yrkesprogrammen ska leda till ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis.

Skövde kommuns synpunkter på förslaget

Skövde kommun har inget att invända mot förslaget yrkesutbildningar som omfattar 1900 poäng. Skövde kommun bedömer dock att nya yrkesutbildningar på 1 900 poäng, med ett lägre kunskapsinnehåll, kan påverka arbetsgivarnas förtroende för yrkesprogrammets kvalitet, vilket kan leda till att arbetsmarknaden ifrågasätter elevernas kompetens. Yrkesutbildningar på 2700/2800 poäng med behörighetskrav på 12 godkända betyg kan också öka branschens förtroende.

Skövde kommun anser att utbildningen bör vara 2-årig men ge möjlighet till att stryka individuellt val (100p).

I nuläget finns betydande utmaningar med att tillhandahålla tillräckligt många APL-platser. Att skapa ytterligare APL-platser för en elevgrupp som kanske har lägre motivation kommer försvåra detta än mer. Det ställer också ytterligare krav på handledarutbildning, andra arbetssätt och ökad mottagarkompetens.

Förslag om förändringar på introduktionsprogram

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att individuellt alternativ (IMA) och yrkesintroduktion (IMY) avskaffas och att individuellt förberedelseprogram (IMF) införs. Det innebär att det fortsättningsvis blir tre introduktionsprogram.

Utredningen lägger även i enlighet med uppdraget om att föreslå fler vägar till arbetslivet förslag om att förstärka vägen mot arbetslivet på introduktionsprogrammen genom en rätt att läsa yrkesämnen på individuellt förberedelseprogram och språkintroduktion.

Skövde kommuns synpunkter på förslaget

Skövde kommun har inget att invända mot förslaget om förändringar på introduktionsprogrammen. Skövde kommun anser att ansatsen att erbjuda yrkesutbildning till fler elever, trots få godkända betyg, är lovvärd, men vill understryka de organisatoriska och ekonomiska utmaningar detta skulle medföra. Remissen har ett tydligt individperspektiv och tar sig an strukturella utmaningar kring de obehöriga eleverna.

Skövde kommun ser positivt på förslaget att de nya yrkesprogrammen ska vara valbara och ersätta delar av introduktionsprogrammet. Detta är ett viktigt steg för att ge elever som saknar behörighet till nationella program möjlighet att välja yrkesutbildningar som kan hjälpa dem att snabbare etablera sig på arbetsmarknaden.

Risken för fortsatt segregering av elever med behov av stöd är stor, särskilt om resurser för yrkesprogram på 1 900 poäng inte förstärks. För elever med problematisk skolfrånvaro och psykisk ohälsa ställs krav på stöd och extra anpassningar för att klara av dessa program. Utmaningarna med en heterogen grupp är betydande, eftersom eleverna kan ha mycket olika förutsättningar och förkunskaper.

Förslag om nya och ändrade behörighetskrav i gymnasieskolan

Utredningens förslag

För behörighet till de föreslagna nya yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng ska det ställas krav på godkända betyg i tre ämnen från grundskolan. Krav får inte ställas på godkända betyg i vissa angivna ämnen. I stället för kravet om tolv godkända betyg i grundskoleämnena ska behörighetskravet till yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng även kunna uppfyllas genom godkända grundskolebetyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt minst 400 godkända poäng i karaktärsämnena som ingår på yrkesprogram. Behörighetskravet för grundskoleämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik ska också kunna uppfyllas genom godkänt betyg i en nivå som omfattar minst 50 poäng i respektive gymnasieämne.

Skövde kommuns synpunkter på förslaget

Skövde kommun har inget att invända mot förslaget om nya och ändrade behörighetskrav. Skövde kommun ser dock risker med att elever med enbart tre godkända betyg blir behöriga till utbildningen. För att ha förutsättningar att slutföra utbildningen kan det vara utmanande med detta låga krav. Avsaknaden av specificerade ämnen kan leda till att elever saknar likvärdiga grundläggande förutsättningar för att klara utbildningen. Detta kan påverka utbildningarnas kvalitet, genomströmning och elevernas etablering på arbetsmarknaden.

Skövde kommun anser att skillnaden i olika behörighetskrav till yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng är väldigt stora. Risken är att elever som kommer in med enbart tre 50 poängskurser från yrkesprogram på 1 900 poäng kommer att ha svårt att klara delar av yrkesprogram på 2 700/2 800 poäng.

Förslag om yrkesämnena på högskoleförberedande program

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att försök görs med yrkesinriktningar på högskoleförberedande program för att erbjuda fler vägar till arbetslivet.

Skövde kommuns synpunkter på förslaget

Skövde kommun har inget att invända mot förslaget om försök med yrkesinriktningar på högskoleförberedande program. En farhåga är dock att det kan leda till minskat söktryck på yrkesprogrammen, eftersom de högskoleförberedande programmen blir mer praktiska. Skövde kommun betonar vikten av att utformningen sker i nära samarbete med berörda branscher för att säkerställa att yrkesinriktningarna matchar efterfrågan

Förslag om yrkesprov

Utredningens förslag

Yrkesprov ska ingå i utbildningen på yrkesprogrammen i gymnasieskolan och därmed i poängplanen för yrkesprogrammen, i yrkesexamen och i det gymnasiala yrkesutbildningsbeviset. Yrkesprov får även ingå i utbildningen på yrkesinriktade program i anpassade gymnasieskolan och därmed i poängplanen för anpassade gymnasieskolan och i gymnasiebeviset avseende anpassade gymnasieskolan.

Skövde kommuns synpunkter på förslaget

Skövde kommun tillstyrker utredningens förslag om yrkesprov. Skövde kommun bedömer att yrkesprov är en viktig del av utbildning för att säkerställa kvalitet och likvärdighet samt för att göra eleverna anställningsbara. Här behöver tydliggöras kraven på branschen respektive skolan. Yrkesprov kan också öka motivationen och status på utbildningen och bidra till samverkan mellan arbetslivet och utbildningen.

Förslag om individuella program i anpassade gymnasieskolan

Utredningens förslag

En särskild reglering ska införas som ger en elev som har påbörjat en utbildning på ett individuellt program i anpassade gymnasieskolan rätt att under fyra läsår fullfölja sin utbildning. Rätten ska gälla enligt elevens individuella studieplan. Om den individuella studieplanen ändras, ska eleven ha rätt att under de fyra läsåren fullfölja utbildningen på ett individuellt program enligt den ändrade planen.

För de fall eleven flyttar och byter huvudman ska rätten att fullfölja den fyraåriga utbildningen på ett individuellt program utgå från en ny individuell studieplan. Rätten att fullfölja en utbildning på ett individuellt program i anpassade gymnasieskolan gäller elever som tillhör målgruppen för anpassade gymnasieskolan. Rätten att fullfölja utbildningen på ett individuellt program gäller också elever som tillhör målgruppen och som placerats i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende.

Skövde kommuns synpunkter på förslaget

Skövde kommun tillstyrker förslaget.

Förslag om nya yrkesutgångar

Utredningens förslag

Utredaren föreslår fem nya yrkesutgångar

- Vård och omsorg: Utbildning för arbete inom vårdsektorn, inklusive äldreomsorg och sjukvård.
- Bygg och anläggning: Praktiska färdigheter för arbete inom byggindustrin
- Handel och administration: Utbildning för arbete inom detaljhandel, kundservice och administrativa roller.
- Industri och teknik: Förberedelse för tekniska och industriella yrken
- Hotell och restaurang: Utbildning för arbete inom hotell- och restaurangbranschen.

Skövde kommuns synpunkter på förslaget

Skövde kommun tillstyrker utredarens förslag om fem yrkesutgångar.

Konsekvenser

Utredningens konsekvensbeskrivning – höjda behörighetskrav

Förslaget innebär högre behörighetskrav till yrkesprogram på 2 700/2 800 poäng vilket leder till att fler elever behöver ha godkänt i fler grundskolebetyg för att bli behöriga till dessa yrkesprogram. Fler elever kommer därav att ha rätt till lovskola.

Skövde kommuns synpunkt – höjda behörighetskrav

Skövde kommun vill påpeka den kostnadsökning som det medför för kommunerna.

Utredningens konsekvensbeskrivning – samverkan erbjudande av yrkesprogram

Utredningen pekar på en ökad samverkan mellan kommuner för att obehöriga elever ska få tillgång till valbara yrkesutbildningsplatser. I de kommuner som saknar tillräcklig yrkesutbildningsstruktur kommer eleverna att behöva tas emot i andra kommuner eller att kommunerna i fråga tvingas skapa denna struktur.

Skövde kommuns synpunkt – samverkan erbjudande av yrkesprogram

Skövde kommun ser positivt på en än ökad samverkan mellan kommunerna men ser en risk för ökade kostnader. Då Skövde kommun erbjuder ett stort antal yrkesutbildningar blir det en utmaning att fördela kostnaderna mellan yrkesprogram på 1900 poäng och 2700/2800 poäng. Det finns risk för kostnadskrävande utökning av platser, om bredden av platser ska finnas inom kommunen.

Utredningens konsekvensbeskrivning – ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer inte att det blir några stora förändringar i kostnaderna för yrkesprogram i och med förslaget om yrkesprogram på 1 900 poäng. Utredningen föreslår ett statsbidrag riktat mot små och/eller dyra yrkesområden. Statsbidraget jämförs med dåvarande bidrag till branschskolor (20 miljoner kronor).

6 (7)

Utredningen förslår omfördelning av statsbidrag från yrkesvux och gymnasial lärling till nämnda statsbidrag till små och/eller dyra yrkesområden.

Skövde kommuns synpunkt – ekonomiska

Skövde kommun delar utredningens uppfattning att de föreslagna förändringarna är angelägna och syftar till att ge fler ungdomar möjlighet att fullfölja en gymnasial utbildning och etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt bedömer kommunen att de ekonomiska konsekvenser som förslagen medför för kommunerna underskattas i betänkandet.

De föreslagna nya utbildningsvägarna, utökade samverkanskrav samt behovet av utvecklade stödinsatser och arbetslivsanknytning kommer att kräva utökade personella och organisatoriska resurser. Kommunen gör därför bedömningen att det, utifrån nuvarande bedömningar i utredningen, saknas tillräckliga garantier för att kommuner fullt ut kommer att kompenseras för de ökade kostnader som uppstår till följd av lagförslagen.

Mot denna bakgrund anser Skövde kommun att ett införande av de föreslagna lagändringarna bör föregås av en fördjupad konsekvensanalys samt tydliga besked om finansiering, så att huvudmännens lagstadgade skyldigheter kan genomföras med bibehållen kvalitet och likvärdighet i hela landet.